

ДЕРЖАВНИЙ КОМПІТЕТ АРХІВІВ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Архівні зібрання України
Спеціальні довідники

АРХІВНІ УСТАНОВИ УКРАЇНИ

ДОВІДНИК

ТОМ 1

ДЕРЖАВНІ АРХІВИ

КИЇВ 2005

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ (ЦДАВО УКРАЇНИ)

Адреса: вул. Солом'янська, 24, м. Київ, 03110

Тел.: (044) 275-36-66

Факс: (044) 275-12-55

E-mail: tsdavo@archives.gov.ua

Веб-сторінка на порталі Держкомархіву України:

<http://www.archives.gov.ua/Archives/>

Транспорт: тролейбус № 3, 40 (зуп. “Вул. Андрія Головка”)

Час роботи читального залу: понеділок–четвер: 8.30–16.30,

п'ятниця: 8.30–15.30

Директор: Маковська Наталія Василівна

Заступники директора: Штефан Інна Василівна,

Обжелян Алла Василівна, Савлук Світлана Анатоліївна

Історична довідка

Історія архіву бере початок з 1921 р. – року заснування Центрального архіву революції, в якому було зосереджено документи з історії революційного руху і документи центральних установ з 1917 р., що становлять частину фондів сучасного ЦДАВО України. До фондів архіву увійшли також документи органів праці і професійних спілок, які зберігалися у створеному 1926 р. Центральному архіві праці та Всеукраїнському центральному державному архіві (1930 р.), джерелами комплектування якого були всі центральні державні установи і громадські організації УРСР з часу закінчення громадянської війни.

Весною 1941 р. було прийнято рішення про створення Центрального державного архіву Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР (ЦДАЖР УРСР) у м. Києві, виконанню якого перешкодила війна. В липні 1941 р. три центральні архіви, які передбачалося об'єднати у ЦДАЖР УРСР, було евакуйовано на Урал у м. Златоуст, де вони продовжували свою діяльність до реєвакуації у листопаді 1943 р. У грудні 1943 р. Центральный державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР розпочав свою діяльність у м. Києві, а його філіал – у м. Харкові. У вересні 1945 р. ЦДАЖР УРСР переведено до м. Харкова. Філіал архіву у м. Харкові 1958 р. було ліквідовано, а його штат передано до ЦДАЖР УРСР.

Згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР від 25 грудня 1969 р. Центральний державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва було переведено до м. Києва. Указом Президії Верховної Ради УРСР 17 липня 1978 р. архів нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 383 від 6 червня 1980 р. архів отримав нову назву – Центральний державний архів Жовтневої революції, вищих органів державної влади і органів державного управління Української РСР.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 415 від 21 липня 1992 р. та наказу № 35 Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України від 31 липня 1992 р. назву архіву змінено на Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України).

Структура архіву

Апарат управління

Відділи:

- формування НАФ і діловодства
- забезпечення збереженості і обліку документів

сектори:

- фондів вищих органів влади та управління в галузі планування, статистики і фінансування
- фондів державного управління в галузі промисловості, транспорту і зв'язку
- фондів державного управління в галузі освіти, культури, науки, охорони здоров'я
- фондів державного управління в галузі сільського господарства, торгівлі, постачання, збуту і заготівель
- зберігання і обліку мікрофотокопій

- довідкового апарату
- використання інформації документів

сектори:

- користування документами (читальний зал)
- публікації документів

- організації впорядкування документів

сектор

- організації і впорядкування документів

Фонд архіву (архів архіву)

ф. 3665 Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), м. Київ, 8505 од. зб. за 1918–2001 рр.

Обсяг фондів

3307 фондів, 2013627 од. зб. (31396,55 л. м) за 1917–2004 рр.
8716 од. зб. науково-технічної документації.

Анотація складу фондів

У ЦДАВО України зберігаються унікальні документи періоду Української революції 1917–1920 рр., а саме: Української Центральної Ради Української Народної Республіки (березень 1917 – квітень 1918); Української Держави гетьмана П. Скоропадського (квітень – листопад 1918); Директорії Української Народної Республіки (листопад 1918 – лютий 1919).

Період *Української Центральної Ради Української Народної Республіки* (УНР) відображений документами багатьох установ та організацій.

Центральні органи державної влади:

- Українська Центральна Рада;
- Рада Народних Міністрів УНР;
- Генеральний секретаріат;
- органи державного контролю;
- органи юстиції та їхні підвідомчі установи.

Центральні органи державного управління:

- Міністерство внутрішніх справ;
- Міністерство закордонних справ, а також посольства, консульства, представництва, місії, делегації;
- Міністерство фінансів, банки;
- Міністерство продовольчих справ УНР, представники, уповноважені;
- Народне міністерство земельних справ;
- Український комітет по постачанню машинами при Міністерстві землеробства, “Селянська спілка”;
- Міністерство пошт і телеграфів;
- Міністерство шляхів УНР;
- Міністерство освіти і підвідомчі йому установи мистецтва і культури (управління преси, видавництва, редакції).

Місцеві органи влади і управління:

- комісари, коменданти, земельні комітети, управи, управління, комітети, старости, військові ради; комісії по виборах до Установчих зборів.

Військові органи, установи, формування: центральні військові установи, фронти, військові з’єднання (армії, корпуси, дивізії, бригади, полки), шпитали, учбові заклади.

Українська Держава гетьмана П. Скоропадського репрезентована документами низки установ та організацій.

Головна квартира гетьмана та військово-цензурний відділ Української Держави при головній квартирі.

Центральні органи влади:

- Рада Міністрів Української Держави;
- Генеральний Суд;

– Державний контроль.

Центральні органи управління:

– Міністерство внутрішніх справ;

– Міністерство юстиції;

– Міністерство фінансів;

– Підвідомчі їм установи – головні управління місцями ув'язнення; київський столичний отаман, старости губернські, повітові, сільські; управи волосні, міські; державні варти повітові, міські; інспектори державної варти (за територіальним принципом);

– Міністерство закордонних справ та підвідомчі йому установи – посольства в Австро-Угорщині, Німеччині, Фінляндії; консульства у Москві, Тамбові, Петрограді, Пензі, Саратові, при Великому війську Донському;

– Міністерство народного господарства;

– Міністерство торгівлі;

– Міністерство промисловості;

– Міністерство земельних і продовольчих справ;

– Міністерство морських справ;

– Державне хлібне бюро та його контори;

– Міністерство освіти та підвідомчі йому установи, профспілки, споживчі кооперації;

– Головне управління мистецтва і національних культур.

Військові органи, установи та формування:

– Міністерство військових справ;

– Управління – генерального штабу Української Держави, начальника військових комунікацій, військового контролера, артилерії;

– Управи – військово-санітарна, військово-ветеринарна, шкільна;

– штаби корпусів, дивізій військ, полки, бригади, сотні, авіаційні частини;

– військове судочинство;

– військово-санітарна служба – пересувні шпиталі, розподільчі пункти, спальні лазарети, лабораторії;

– інтендантські управління;

– штаби військових комендантів.

Установи національних меншин:

– Міністерство з єврейських справ;

– Міністерство великоруських справ;

– Міністерство з польських справ.

Період *Директорії Української Народної Республіки* представлений документами таких установ та організацій.

Центральні органи влади:

– Канцелярія Головного отамана республіканських військ;

– Канцелярія Директорії УНР;

– Рада Народних Міністрів;

– Головний уповноважений уряду УНР на Поділлі;

– Особиста канцелярія голови Ради Міністрів УНР;

– Державний сенат УНР.

Органи державного контролю:

– Тимчасова рада державного контролю;

– Державний контроль УНР.

Центральні органи управління та підпорядковані їм установи:

- Міністерство внутрішніх справ;
- Міністерство закордонних справ, а також посольства, консульства, представництва; місії – дипломатичні, військові, торгово-економічні; делегації;
- Міністерство фінансів УНР, Державний банк УНР;
- Народне міністерство земельних справ;
- Міністерство народного здоров'я й опіки;
- Народне міністерство пошт і телеграфів УНР;
- Українське телефонне агентство;
- Народне міністерство шляхів сполучення;
- Головний комісар залізниць уряду УНР;
- Міністерство народної освіти УНР;
- Головне управління мистецтв і національної культури УНР, а також видавництва, редакції журналів, газет; товариства, гуртки, культпросвітні комісії.

Органи юстиції і міліції:

Верховна слідча комісія УНР з розслідування діяльності уряду П. Скоропадського; кримінально-слідчі відділи, комісії, управління; губернські, повітові, міські начальники міліції.

Військові органи, установи та формування:

Військове міністерство, центральні військові установи, фронти, військові з'єднання (дивізії січових стрільців, стрілецькі дивізії, бригади, полки, батальйони, сотні, дивізіони, батареї, загони, курені, коші, гарнізони), військові суди, шпитали, санітарні пункти, військові учбові заклади.

Органи, установи та організації з питань національних меншин:

- Єврейський національний секретаріат УНР;
- Міністерство з єврейських справ;
- Харківське окружне виборче бюро по підготовці виборів на Всеросійський єврейський з'їзд.

Місцеві органи влади й управління:

- Головний комісар УНР, губернські, повітові комісари;
- коменданти губернські, повітові, залізничних дільниць;
- Військові ради – Вища військова рада, Всеукраїнська рада військових депутатів; військові ради армій, корпусів, дивізій;
- Виконкоми громадських організацій і губернські, волосні, селищні виконавчі комітети;
- Земельні волосні комітети;
- Управи, управління, комітети;
- Волосні народні управи, земські волосні управи; волосні земельні управи; повітові і сільські управління; сільські старости.

Діяльність уряду *Західноукраїнської Народної Республіки* (ЗУНР) характеризують документи архіву за 1918–1924 рр. з фондів: Диктатора Західної області УНР; Державного секретаріату внутрішніх справ, Державного секретаріату військових справ ЗУНР; військових канцелярій диктатора і підпоручика ЗУНР; Головної команди Галицької армії Західної області УНР та Команди державної жандармерії ЗУНР; представництв ЗУНР у Німеччині, Празі; Української крайової студентської ради ЗУНР та редакції газети “Стрілець” – органу українського бюро друку при диктаторі ЗУНР.

Джерельна база новітньої української історії *радянського періоду* репрезентована документами вищих органів влади і управління УСРР–УРСР (1917–1991), установ, підприємств і організацій республіканського рівня, профспілок, громадських об'єднань, релігійних конфесій, фондів особового походження радянських державних діячів, діячів науки, культури, представників української еміграції, колекційних зібрань, у яких відображено державно-політичне, соціально-економічне, культурне життя українського суспільства ХХ ст. Зокрема, утворення та основні напрями діяльності вищих органів законодавчої та виконавчої влади розкривають документи фондів Верховної Ради УРСР (до січня 1937 р. – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет) за 1917–1933, 1936–1988 рр., Ради Міністрів УРСР (до березня 1946 р. – Рада Народних Комісарів УРСР) за 1918–1926, 1936–1984 рр., Всеукраїнського революційного комітету (грудень 1919 – лютий 1920), Ради Робітничо-Селянської Оборони УРСР (квітень–вересень 1919), Народного комісаріату військових справ УРСР (1918–1919).

Діяльність контрольних органів відображено у документах фондів Народного комісаріату робітничо-селянської інспекції УРСР (1918–1934), Міністерства державного контролю УРСР (1943–1957), Комісії держконтролю Ради Міністрів УРСР (1958–1963), Комітету народного контролю УРСР (1963–1990). Вони висвітлюють діяльність контрольних органів у ці роки, їхню роль в індустріалізації промисловості та колективізації сільського господарства, форми і методи управління народним господарством.

Документи фондів Міністерства юстиції УРСР (1919–1962, 1971–1980), Юридичної комісії при Раді Міністрів УРСР (1963–1970), Верховного Суду УРСР (1921–1980) та Прокуратури УРСР (1936–1980) розкривають питання судоустрою і організації судочинства на місцях, цивільного, кримінального і процесуального права, організації прокурорського нагляду.

Планування, фінансування, статистику характеризують документи фондів Держплану УРСР (1921–1982), Міністерства фінансів УРСР (1918–1933, 1938–1982), Центрального статистичного управління УРСР (1920–1930, 1939–1985).

Документи, що засвідчують стан і розвиток народного господарства УРСР, зберігаються у фондах Вищої ради народного господарства УРСР (1918–1933) – загальногосподарського республіканського органу, Уккранаргоспу (1960–1965), наркоматів і міністерств, держкомітетів, головних управлінь і трестів, виробничих об'єднань усіх галузей промисловості, сільського господарства, транспорту, зв'язку, будівництва, торгівлі, комунального господарства та побутового обслуговування населення.

Про кооперативне будівництво в Україні, розвиток сільськогосподарської, промислової, споживчої, житлово-будівельної кооперації інформують документи з фондів Головного кооперативного комітету при Раді Народних Комісарів УРСР (1921–1931), Всеукраїнської кооперативної спілки та Української республіканської спілки споживчих товариств (1920–1935, 1943–1985), Всеукраїнської спілки сільськогосподарської, кредитної і кустарно-промислової кооперації “Сільський господар” (1922–1929), Ради промислової кооперації УРСР (1923–1934; 1937, 1939–1961), Всеукраїнської спілки кустарно-промислової кооперації УРСР (1921–1924), Ради лісопромислової кооперації УРСР (1943–1953), Всеукраїнської спілки житлових кооперативів (1925–1935).

Джерелом для вивчення історії розвитку народної освіти, культури, мистецтва, архітектури, охорони пам'яток історії і культури, створення й діяльності вищих та середніх спеціальних закладів, шкіл, науково-дослідних інститутів, підготовки спеціалістів, роботи театральних колективів, музеїв, бібліотек, республіканських видавництв і редакцій з 1919 р. по сьогодні є документи міністерств культури, освіти, вищої та середньої спеціальної освіти, Держкомітету Ради Міністрів УРСР з профтехосвіти, комітетів у справах мистецтв, культосвітніх установ, видавництв, поліграфії та книжкової торгівлі, кінематографії, Держтелерадіо УРСР, Академії будівництва та архітектури УРСР, галузевих науково-дослідних інститутів, видавництв та редакцій. Основні етапи створення та розвитку архівної галузі відображено в документах фонду Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР.

У документах фондів Міністерства охорони здоров'я УРСР (1919–1932, 1943–1981), Головного аптечного управління УРСР (1935–1940, 1943–1980), науково-дослідних установ медичного профілю відображено історію становлення і розвитку системи охорони здоров'я в Україні, медико-санітарного та курортного обслуговування, будівництво лікувальних установ та розвиток медичної науки.

У фондах Українського республіканського комітету захисту миру (1951–1973), Українського товариства дружби і культурних зв'язків із зарубіжними країнами (1928–1931, 1940–1985) зберігаються документи про міжнародні зв'язки України.

Про роботу установ фізичної культури, спорту, екскурсійно-туристичної діяльності в республіці йдеться у документах фондів Комітету фізкультури і спорту при Раді Міністрів УРСР, Ради спілок спортивних товариств та організацій УРСР, Української республіканської ради туризму і екскурсій, республіканських рад добровільних спортивних товариств.

Діяльність профспілок відображено в документах Української республіканської ради профспілок (1919–1938, 1948–1980) – вищого органу, що здійснював керівництво діяльністю профспілкових організацій в УРСР, а також центральних, всеукраїнських, українських республіканських комітетів галузевих профспілок.

Питання регулювання міжконфесійних відносин висвітлено у фондах Української автокефальної православної церкви за 1918–1929 рр., Всеукраїнської православної церковної ради за 1921 р., Ради Всеукраїнської спілки релігійних громад УАПЦ за 1919–1927 рр., Уповноважених та Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по УРСР за 1943–1980 рр.

До складу документального комплексу архіву *періоду Другої світової війни* належать також фонди організацій, установ, підприємств та формувань, які здійснювали режим окупації або функціонували під контролем окупаційної влади. Серед них – фонди Штабу імперського керівника (рейхслайтера) Розенберга для окупованих східних та західних областей, Рейхскомісаріату України, Генерал-комісара пошт України, Генерал-комісара Волині і Поділля, Генерал-губернатора округу Галичина, Головного управління “СС” з переселення та расового питання та ін.

У ЦДАВО України зберігаються документи про діяльність Організації українських націоналістів – ОУН та Української повстанської армії – УПА.

Вони зосереджені у фондах крайового і обласного провідів ОУН, з'єднань УПА: Крайовий провід ОУН на західноукраїнських землях (1941–1947), Львівський обласний провід ОУН на західноукраїнських землях (1943–1944), Організація української націоналістичної молоді “Січ” (1941), З'єднання західних груп УПА (УПА – Захід, 1942–1946), З'єднання південних груп УПА (УПА – Південь, 1942–1945), З'єднання північних груп УПА (УПА – Північ, 1942–1945), Комендант військового району “Іскра” УПА (1943–1944), Колекція трофейних документів про діяльність УПА на окупованих територіях України (1942–1944). Частина документів цієї тематики відклалася і у фондах української еміграції у міжвоєнний період (*див. далі*). За видовою ознакою це – накази, розпорядження, звіти, донесення, списки, повідомлення, листівки, відозви, топографічні карти, посвідки, розписки, програми, конспекти, лекції, оголошення.

В архіві зберігається також колекція копій мікрофільмів про діяльність Управління внутрішніх військ МВС Українського округу у боротьбі проти ОУН–УПА, оригінали яких восени 1991 р. були передані до Центрального архіву внутрішніх військ МВС Російської Федерації.

Змістовною складовою джерельної бази архіву є комплекс документів фондів українських еміграційних установ, організацій і окремих осіб за 1914–1945 рр. Найбільша за обсягом частина емігрантських документальних матеріалів надійшла з Празького українського архіву (у вересні 1945 р. надійшла перша група документів, у 1958 р. – друга, подальші надходження були у 1983, 1995 та 1997 рр.). Усі документи цього комплексу розміщені за тематичним принципом у межах відповідних груп:

1. Органи державної влади: Рада УНР; комісії по евакуації, здачі зброї і державного майна, по врегулюванню штатів державних установ УНР.

2. Військові організації: штаби, стрілецькі і кулеметні дивізії, бригади, курені, артилерійські та кінні полки, сотні, військова флотилія, військові суди і армійська рада ордена “Залізного Хреста”.

3. Табори військовополонених та інтернованих: штаби груп інтернованих військ армії УНР; табори інтернованих у Каліші, Німецькому Яблонному, Щепіорно, Олександрові; організації українських націоналістів у таборах військовополонених у містах Бецлярі, Фрайштатті, Зальцведелі.

4. Організації допомоги емігрантам: бюро, комітети допомоги у Варшаві, Берліні, Празі, комітети опіки над українськими біженцями із Західної України у Німеччині.

5. Організації студентів-емігрантів: ради, союзи, спілки та їхні філії, що діяли у Чехословаччині, Польщі, Німеччині, Швейцарії; громади, що діяли у Варшаві, Ченстоховій, Празі; українське товариство допомоги студентам – “Молода громада” у Львові, “Рілля” у Празі; гуртки, секції, клуби, каси, об'єднання.

6. Видавничу справу української еміграції репрезентують: пресбюро у Берліні, Відні, Подебрадах; видавництва “Східно-Європейська кореспонденція”, “Чорномор” у Каліші, “Спілка українського друкарства” в Гарнові, “Культурно-наукове видавництво українського національного об'єднання” та “Український студент” у Празі, “Український друкований орган” у США, “Українська трибуна” у Польщі; редакції журналів “Нова доба” у Польщі, “Нова Україна”, “Гуртуймося” у Празі, “Розбудова нації”, щотижневик “Тризуб” у Парижі та ін.

7. Питання діяльності навчальних закладів задокументовано у фондах: Українські натуральні ресурси, Українська господарська академія у Подєбрадах, Український вільний університет, Український педагогічний інститут ім. М. Драгоманова у Празі; Курси українського учительського семінару у Відні, Українська реформована гімназія у Ржевничах.

8. Наукову галузь представлено науковими інститутами у Варшаві та Берліні.

9. Роботу архівів, музеїв, бібліотек репрезентують документи Українського історичного кабінету, Українського національного музею-архіву у Празі, Української бібліотеки ім. Симона Петлюри у Парижі.

10. Діяльність громадських організацій відображена в документах товариств “Просвіта” у Празі та Ужгороді, “Освіта” у Тарнові, товариств українських інженерів, економістів, а також кооперативних, споживчих товариств та ін.

11. Культурно-просвітницька діяльність української еміграції представлена документами про створення хорових капел, шкіл, студій.

Крім зазначених фондів, до ЦДАВО України надійшли на державне зберігання з Праги документи фондів особового походження, зокрема матеріали Д. Антоновича, Д. Дорошенка, Б. Лепкого, С. Наріжного, М. Бутовича, І. Огієнка, С. Петлюри, С. Русової, М. Шаповала, С. Сірополка, С. Шелухіна, Є. Вирового, Д. Донцова, А. Животка, Ю. Косача, І. Мазепи, М. Садовського, П. Холодного, П. Чижевського та ін.

У березні 1996 р. ЦДАВО поповнився документами Уряду УНР в екзилі за 1946–1992 рр., що надійшли з Канади. Серед них:

декрети президента УНР;

постанови, протоколи засідань, протоколи сесій, звіти Української Національної Ради як вищого органу УНР;

документи про партії, що діяли в цей час за кордоном, зокрема Української селянської партії, Блоку українських демократичних партій;

листування Виконавчого органу УНР з президентом;

проекти законів про Державний трибунал, Найвищу державну контрольную раду;

документи Першого конгресу профспілок на еміграції (1949);

документи (1949–1959) про вирішення питання про державний прапор і гімн УНР;

документи про діяльність Української автокефальної православної церкви, окремих міністерств;

звернення, меморандуми до ООН і урядів США, Франції про роль і значення України як європейської держави, напрями української зовнішньої політики;

листування з президентом Української Народної Республіки, з представниками Української Національної Ради у Німеччині, Америці про реорганізацію Державного центру, проведення позики “Визволення України”;

листування окремих українських емігрантів про взаємовідносини з ОУН (1956);

листування різних осіб з членами Української Народної Ради про політичне, приватне життя українців-емігрантів у Канаді, США, Австралії, Бразилії та інших країнах, про відшкодування колишнім політичним в'язням німецьких концтаборів;

листування з представниками української еміграції у Німеччині, Об'єднанням демократичної української молоді в Австралії, Хліборобсько-освітнім союзом у Бразилії, запрошення на з'їзди, конференції;

листування з Союзом українців у Бельгії про визначення кандидатів до Української Національної Ради;

документи про фінансову діяльність українського уряду в екзилі;

газетні матеріали, в т. ч. вирізки з газет “Свобода”, “Томін України” про становище в Україні, про життя і діяльність української еміграції за кордоном.

У липні 1999 р. до архіву надійшли документи місії УНР у Швейцарії за 1919–1924 рр., їхні страхові копії на мікроплівці, а також понад 200 примірників різної літератури, що була у користуванні працівників місії УНР у Швейцарії (українською, французькою, німецькою мовами). Література передана до Науково-довідкової бібліотеки центральних державних архівів України.

Серед документів:

– листування місії з консульським відділом Українського паспортного бюро у Цюріху про прибуття місії та звіти з цього питання (1922–1924);

– листування з Міністерством закордонних справ УНР про скасування консульського відділу у Цюріху та підготовку звітності про діяльність місії у Швейцарії;

– лист Міністерства закордонних справ УНР до голови української делегації у Парижі М. Тишкевича про ставлення уряду УНР до Денікіна, до країн Польщі, Румунії та інших держав світу;

– інформаційні повідомлення пресового відділу Міністерства закордонних справ УНР про стратегічне і політичне становище в Україні (1919–1920);

– листування з місією УНР в Італії про організацію Надзвичайної місії в справах українських полонених в Італії;

– урочиста обітниця службовців місії УНР в Швейцарії та їхні особисті підписи (1919–1920);

– листування з посольством УНР у Німеччині, Всеукраїнською спілкою військових інвалідів, Міністерством фінансів УНР, Головним військово-історичним музеєм-архівом про надсилання бланків паспортів УНР; заснування фонду “Українського інваліда” на еміграції; надання швейцарської візи міністру фінансів УНР Чижевському; відомості про українців, які живуть за кордоном та їхні заняття (1922);

– інформація Міністерства закордонних справ УНР про польсько-українські відносини та звіт про роботу місії УНР в Англії;

– лист Головного отамана С. Петлюри голові Ради Народних Міністрів В. Прокоповичу про звільнення його з посади (1921);

– інформації, обіжники, листування Міністерства закордонних справ УНР про початок повстанської акції на Україні (похід Тютюнника 26 жовтня 1921 р.), відгуки держав світу на цю акцію; економічне становище в Україні в 1921 р.; організація святкування 5-ї річниці проголошення самостійності України;

– листування окремих громадян-емігрантів з проханням допомогти у розшуку своїх рідних, близьких, знайомих;

– документи (посвідчення, квитанції, рахунки) про фінансову діяльність місії УНР у Швейцарії (1921–1924).

В архів почали надходити документи вищих органів влади та державного управління незалежної України. Серед них – документи:

Адміністрації Президента Л.Кравчука;

Верховної Ради України;

Центральної виборчої комісії.

Бази даних

Архівні фонди ЦДАВО України (облікова), 3675 записів.

Список колишніх радянських військовополонених офіцерів (довідкова), 57692 записи.

Довідковий апарат

Описи

5594

Каталоги

систематичний;

географічний;

іменний.

Тематично опрацьовано 108 фондів, 491460 справ, складено 551309 тематичних карток.

Картотеки

історія Великої Вітчизняної війни – *предметно-тематична, іменна*;
історія відбудови народного господарства в Україні (1924–1932) – *предметно-тематична, іменна*;

історія громадянської війни – *предметно-тематична, іменна*;

історія колективізації сільського господарства в УСРР (1927–1933) – *предметно-тематична, іменна*;

історія комітетів незаможних селян (1921–1934) – *предметно-тематична, іменна*;

історія м. Києва – *предметно-тематична, іменна*;

історія національно-визвольного руху в УРСР (XX ст.) – *предметно-тематична, іменна*;

історія промисловості та робітничого класу УРСР (1926–1941) – *предметно-тематична, іменна*;

історія радянської літератури (1919–1934) – *предметно-тематична, іменна*;

історія розвитку сільського господарства в УСРР (1920–1933) – *предметно-тематична, іменна*.

Показчики

Міжфондові

неопубліковані документи ЦДАВО України про колективізацію і голод в Україні (1928–1936);

опубліковані документи ЦДАВО України про колективізацію і голод в Україні (1929–1933);

постанови і розпорядження Ради Міністрів УРСР (1919–1939).

Фондові

ф. 34 Вища рада народного господарства УСРР (1918–1932) – *предметно-тематичний, географічний, іменний*;

ф. 288 Прокуратура УРСР (1936–1941) – *іменний*.

Огляди

Тематичні

архівні джерела з історії ВУЦВК (1918–1922);

виробничі комісії та наради на підприємствах України у 1924–1925 рр.;
відновлення роботи закладів освіти та культури у визволених від фашистських загарбників районах УРСР (1943–1945);

ушанування пам'яті Г. Сковороди у 1922 р.;

джерела з історії жовтневих подій 1917 р. на Донбасі;

джерела з історії жовтневих подій 1917 р. на Волині;

джерела з історії жовтневих подій 1917 р. у Києві;

діяльність всеукраїнської секції МОПР (1922–1928);

діяльність Київської ради робітничих депутатів у 1918–1920;

діяльність О. Довженка;

діяльність С. Будьонного;

діяльність селянських комітетів взаємодопомоги в Україні (1921–1932);

діяльність Укроргбуду (1925–1930);

документи Всеукраїнської редакції “Історії фабрик і заводів”;

документи з історії Другої світової війни;

документи з історії Наркомату внутрішніх справ УСРР (1917–1920);

документи з історії проведення українізації (1920–1930);

документи з історії робітничого класу машинобудівної промисловості в роки другої п'ятирічки (1933–1937);

документи з історії становлення української мови як державної в УНР та Українській Державі;

документи про агітаційно-масову роботу більшовицьких парт-організацій України у роки громадянської війни;

документи про аграрні перетворення в Україні (1917–1920);

документи про боротьбу з денікінщиною;

документи про боротьбу за скликання I Всеукраїнського з'їзду Рад;

- документи про будівництво Дніпрогесу;
- документи про відбудову Чорноморського військово-морського флоту (1921–1925);
- документи про відзначення першої річниці Червоної Армії в Україні;
- документи про відзначення ювілеїв II з'їзду РСДРП;
- документи про внесок трудящих Києва у перемогу радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.;
- документи про возз'єднання західноукраїнських земель із УРСР;
- документи про Всеукраїнський комітет незаможних селян;
- документи про встановлення радянської влади в західноукраїнських землях;
- документи про діяльність Г. Петровського;
- документи про діяльність А. Луначарського;
- документи про діяльність В. Короленка;
- документи про діяльність В. Примакова;
- документи про діяльність В. Боженка;
- документи про діяльність Галицького революційного комітету;
- документи про діяльність громадських організацій радянського села з інтернаціонального виховання трудящих (1921–1932);
- документи про діяльність Д. Мануїльського;
- документи про діяльність Є. Вирового;
- документи про діяльність І. Клименка;
- документи про діяльність К. Ворошилова;
- документи про діяльність Комісії з поліпшення життя дітей (1921);
- документи про діяльність М. Фрунзе;
- документи про діяльність М. Леонтовича;
- документи про діяльність М. Калініна;
- документи про діяльність М. Щорса;
- документи про діяльність П. Тичини у Всеукраїнському видавництві (1919);
- документи про діяльність Тимчасового робітничо-селянського уряду України з відновлення радянського державного апарату;
- документи про життя та діяльність О. Білецького;
- документи про навчання українського селянства в роки першої п'ятирічки;
- документи про розвиток сільського господарства Української РСР у роки восьмої та дев'ятої п'ятирічок;
- документи про розвиток туристично-екскурсійної справи в Україні (1920–1930);
- документи про селянський рух на Поділлі (березень–жовтень 1917 р.);
- документи про соціально-економічний та культурний розвиток Києва;
- документи про спільну боротьбу трудящих Росії та України проти іноземної інтервенції у роки громадянської війни;
- документи про трудові почини робітників промислових підприємств м. Києва;
- документи про участь жінок Донбасу в соціалістичному будівництві в роки другої п'ятирічки;
- документи про участь професійних спілок у відбудові народного господарства Української РСР у роки Великої Вітчизняної війни;

документи про участь трудящих Української РСР у зміцненні радянських збройних сил (1921–1941);
документи про шефство трудового селянства УРСР над першим радянським есмінцем Чорноморського ВМФ “Незаможник”;
з історії відбудови Києва в 1943–1945 рр.;
з історії кодифікації радянського законодавства;
здійснення в Україні аграрної політики радянської влади (1917–1920);
історія колгоспного будівництва в Україні (1921–1925);
історія Радянської Північної Таврії;
історія робітничого класу машинобудівної промисловості у роки другої п’ятирічки;
історія розвитку містобудування, архітектури м. Києва;
історія сільської червоної гвардії в Україні;
історія цукрової промисловості УРСР (1959–1965);
комітети незаможних селян у боротьбі за встановлення та зміцнення радянської влади в Україні;
педагогічна діяльність А. Макаренка;
перші заходи радянської влади в галузі культурного будівництва в Україні (1917–1920);
підготовка жіночих кадрів для народного господарства УРСР (1933–1941);
протоколи перших засідань ЦВК Радянської України;
розвиток машинобудування на Півдні України в роки першої п’ятирічки;
розвиток науково-технічного прогресу (1960–1970);
товарообмін між Росією та Україною у 1919–1922 рр.;
участь трудящих УРСР в освоєнні цілинних земель;
участь трудящих УСРР у будівництві військово-повітряних сил СРСР.

Фондові

ф. 20 Центральна рада захисту дітей при Раднаркомі УРСР;
ф. 166 Народний комісаріат освіти УСРР;
ф. 257 Всеукраїнський центральний комітет незаможних селян;
ф. 423 Народний комісаріат торгівлі УСРР (1920–1934);
ф. 1115 Українська Центральна Рада;
ф. 2581 Народне міністерство освіти УНР (1917–1918);
ф. 2623 Народний комісаріат праці УСРР (1921–1933);
ф. 5045 Виставка досягнень народного господарства Української РСР;
ф. 4632 Академік М. Стражеско.

Науково-довідкова бібліотека див. НДБ ЦДА України.

Методичні розробки

Методические рекомендации по выявлению документов для восстановления фонда СНК УССР. – К., 1975. – 10 с.

Методические рекомендации по составлению фондовых и межфондовых указателей в ЦГАОР УССР. – К., 1981. – 19 с.

Методичні рекомендації з організаційної роботи хранителів фондів по забезпеченню схоронності документів у ЦДАЖР УРСР. – К., 1983. – 8 с.

Методичні рекомендації по виконанню запитів тематичного характеру. – К., 1983. – 20 с.

Методические рекомендации по отбору на государственное хранение документов Министерства мелиорации и водного хозяйства УССР. – К., 1985. – 11 с.

Методические рекомендации по отбору на государственное хранение документов Министерства сельского хозяйства УССР и подведомственных ему республиканских учреждений. – К., 1985. – 6 с.

Методические рекомендации по исполнению запросов социально-правового характера. – К., 1986. – 33 с.

Методические рекомендации по уточнению объемов фондов ЦГАОР УССР. – К., 1987. – 21 с.

Рекомендации по отбору документов с повторяющейся информацией в учреждениях системы Министерства связи УССР. – К., 1987. – 7 с.

Рекомендации по отбору документов с повторяющейся информацией в учреждениях системы Министерства местной промышленности УССР. – К., 1988. – 5 с.

Методичні рекомендації з організації експертизи цінності документів фонду Української ради народного господарства. – К., 1991. – 4 с.

Памятка по усовершенствованию фондирования документов малообъемных фондов ЦГАОР Украины (первичных профсоюзных и других общественных организаций). – К., 1991. – 6 с.

Схема організації обліку та порядку оформлення облікових документів в ЦДАЖР України. – К., 1991. – 39 с.

Методичні рекомендації по систематизації карток фондів ОУН–УПА в каталогах ЦДАВО України. – К., 1994. – 17 с.

Використання архівно-слідчих справ громадян, репресованих у 1920–1950-ті рр.: Метод. рекомендації. – К., 1997. – 36 с.

Методичні рекомендації про облік документів та роботу з відомчими архівами міністерств, установ та організацій. – К., 1997.

Методичні рекомендації щодо виявлення, обліку, зберігання унікальних документів у ЦДАВО України та включення їх до Державного реєстру національного культурного надбання України. – К., 1999. – 26 с.

Археографічна пам'ятка по підготовці збірника документів “Євреї в Україні. 1917–1939 рр.”. – К., 2000. – 11 с.

Методичні рекомендації по складанню номенклатур справ у міністерствах, відомствах, установах та організаціях України. – К., 2000. – 14 с.

Бібліографія

Довідкові видання

Загальні довідкові видання

Центральний державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР: Путівник / Уклад.: Р. М. Вітман, А. П. Євтушенко,

Н. О. Єрмакова; Редкол.: Л. В. Гусєва, М. К. Колесник, С. О. Розін та ін. – Х.: Харківське книжк. вид-во, 1960. – 674 с.

Державні архіви Української РСР: Короткий довідник. – К., 1972. – С. 37–45.

Центральный государственный архив Октябрьской революции, высших органов государственной власти и органов государственного управления Украинской ССР: Краткий справочник / Сост.: Р. И. Ткач; В. М. Брожек, В. В. Прокопчук, О. Л. Рыбалко. – К., 1984. – 420 с.

Центральный государственный архив Октябрьской революции, высших органов государственной власти и органов государственного управления Украинской ССР: [Рекл.-информ. проспект] / Отв. за вып. Л. В. Яковлева. – К., 1985. – 12 с.

Государственные архивы Украинской ССР: Справочник. – К., 1988. – С. 55–70.

Grimsted Patricia Kennedy. Archives and Manuscript Repositories in the USSR. Ukraine and Moldavia. – Princeton, 1988. – В. 1. – Р. 233–260.

Государственные архивы СССР: Справочник. – М., 1989. – Ч. 1. – С. 457–460.

Архівні установи України: Довідник. – К., 2000. – С. 14–24.

Яковлева Л. В. Архів вищих органів влади та управління України // Енциклопедія сучасної України. – К., 2001. – Т. 1. А. – С. 701.

Центральный державний архів вищих органів влади і управління України: Реєстр фондів / Держкомархів України. ЦДАВО України; Упоряд.: Н. Маковська (кер.), Т. Папакіна, А. Обжелян, І. Холодова. – К., 2005. – (Архівні зібрання України. Путівники). – [Компакт-диск] //

http://www.archives.gov.ua/Publicat/CD/Reyestr_CDAVOV.php

Спеціальні довідкові видання

Всеукраїнський центральний виконавчий комітет незаможних селян. Опис документальних матеріалів фонду Р-257. Крайні дати документальних матеріалів 1920–1933 / Уклад. О. Є. Кривошеєва. – Х., 1957. – 200 с.

Твори В. І. Леніна на Україні (1894 – лютий 1917 р.): Показчик архівних документів / Упоряд.: М. І. Бутич, І. І. Глизь, М. І. Крячок, П. М. Шморгун. – К.: Наук. думка, 1977. – 255 с.

Документальные материалы по истории евреев в архивах СНГ и стран Балтии. – СПб., 1994. – С. 52.

Національний архівний фонд України. Засоби інтелектуального доступу до документів: Короткий довідник. – К., 2002. – С. 13–18.

Огляди фондів

Білик П. Огляд архівних матеріалів з історії Жовтневої революції та громадянської війни на Україні // Архівна справа. – 1930. – Кн. 2 (13). – С. 22–33; 1931. – Кн. 4 (15). – С. 28–35.

Брожек В. Особистий фонд Я. П. Ряппо // Архіви України. – 1966. – № 4. – С. 95–96.

Сатожніков А. Матеріали фонду “Уповноважений ВЦРПС по УРСР” – важливе джерело вивчення діяльності профспілкових організацій // Архіви України. – 1966. – № 1. – С. 52–56.

Шумська В. Архів Міністерства освіти УРСР // Архіви України. – 1967. – № 4. – С. 65–66.

Рибалка І. К. Документальні матеріали Центрального державного архіву Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР – джерело для вивчення історії радянського суспільства // Історичні джерела та їх використання. – К., 1968. – Вип. 3. – С. 41–59.

Руднєва І. Матеріали фонду “Наркомос України” – джерело до історії української радянської літератури // Архіви України. – 1969. – № 2. – С. 70–73.

Огляд документів особового походження, що зберігаються у фонді.

Руднєва І. “Державне видавниче об’єднання України” як джерело для вивчення історії становлення і розвитку української радянської літератури // Архіви України. – 1971. – № 1. – С. 85–90.

Александрова В. ЦДАЖР УРСР // Архіви України. – 1972. – № 1. – С. 83.

Про нові надходження до архіву у 1971 р.

Єрмакова Н. О., Сухомуд Р. С. Центральний державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Архіви України. – 1973. – № 5. – С. 82–83.

Огляд нових надходжень у 1972–1973 рр.

Єрмакова Н. О. Центральний державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Архіви України. – 1976. – № 6. – С. 61–63.

Про нові надходження у 1976 р.

Лозенко Л. І., Яковлева Л. В. Центральний державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Архіви України. – 1976. – № 2. – С. 68–73.

Огляд нових надходжень у 1974–1975 рр.

Ростікус Р. П. Огляд фонду “Центральна рада захисту дітей при Раднаркомі УРСР” // Архіви України. – 1976. – № 5. – С. 59–65.

Сіренко Л. В. Фонд документів видатного радянського вченого М. Д. Стражеска (До 100-річчя від дня народження) // Архіви України. – 1977. – № 1. – С. 71–73.

Шевченко Н. А. Документи фонду Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету Рад – цінне історичне джерело // Архіви України. – 1977. – № 1. – С. 63–71.

Юрченко А. В. Фонд народного комісаріату освіти УРСР і склад його документів за 1918–1925 рр. // Архіви України. – 1978. – № 2. – С. 62–68.

Кузьменко В. В. Документи ЦДАЖР УРСР з історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Архіви України. – 1980. – № 2. – С. 40–45.

Богомолець О. О., Сіренко Л. В. Фонд Академіка О. О. Богомольця у ЦДАЖР УРСР (До 100-річчя з дня народження) // Архіви України. – 1981. – № 3. – С. 54–55.

Крепшиєва Н. О. Колекція документів ЦДАЖР УРСР з історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Архіви України. – 1981. – № 2. – С. 55–59.

Кузьменко В. В., Москалець М. М. Документи фонду радіостанції “Радянська Україна” як джерело з історії Великої Вітчизняної війни // Архіви України. – 1981. – № 5. – С. 44–48.

Боднар В. П., Яковлева Л. В. Документи про соціально-економічний та культурний розвиток Києва у фондах ЦДАЖР УРСР // Архіви України. – 1982. – № 2. – С. 22–29.

Рибалко О. Л. Показчик документів ЦДАЖР УРСР з історії Києва // Архіви України. – 1982. – № 1. – С. 66–69.

Божко О. І. Документи ЦДАЖР УРСР про життя і діяльність Д. З. Мануїльського (До 100-річчя з дня народження) // Архіви України. – 1983. – № 5. – С. 27–32.

Огляд документів особового фонду Д. З. Мануїльського (ф. 4669), інших фондів архіву.

Рибалко О. Л., Олефіренко В. І. Архівні документи про життя і творчість О. П. Довженка (Огляд фондів ЦДАЖР УРСР та ЦДАКФФД УРСР) // Архіви України. – 1984. – № 5. – С. 28–41.

Нем'ятій В. М., Штиволока О. І. Огляд колекції мікрофотокопій документів німецько-фашистської окупаційної адміністрації і командування частин вермахту, що діяли на тимчасово захопленій гітлерівцями території України в період Великої Вітчизняної війни // Архіви України. – 1985. – № 1. – С. 44–50.

Рибалко О. Л. Огляд фонду ЦДАЖР УРСР “Українське товариство дружби і культурного зв’язку з зарубіжними країнами” // Архіви України. – 1986. – № 5. – С. 35–42.

Стетюха М. В. Документи фонду ЦДАЖР УРСР “Бюро друку України” про перші соціалістичні перетворення в республіці // Архіви України. – 1986. – № 5. – С. 45–50.

Патрушева Л. А., Антонова А. М. Поповнення каталогів ЦДАЖР УРСР інформацією про документи перших років Радянської влади на Україні // Архіви України. – 1988. – № 1. – С. 50–52.

Яковлева Л. В. До питання про відновлення втраченої під час Великої Вітчизняної війни частини фонду Ради народних комісарів УРСР // Архіви України. – 1988. – № 5. – С. 6–12.

Лях С. В. Фонд ЦДАЖР УРСР “Всеробітземліс” як джерело з історії селянства України 20-х років // Архіви України. – 1989. – № 4. – С. 63–67.

Яковлева Л. В., Шевчук А. Й. Колекція мікрофільмів фашистської окупаційної адміністрації і командування Вермахту у ЦДАЖР УРСР // Укр. іст. журнал. – 1989. – № 1. – С. 155–157.

Кізченко Д. А. Документи ЦДАЖР УРСР про участь трудящих Української РСР у загальнонародному русі прихильників миру // Архіви України. – 1990. – № 3. – С. 57–62.

Огляд фонду “Український республіканський комітет захисту миру” (ф. 4649).

Кагуй П. Матеріали і документи до історії УПА, ОУН у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України // Україна в минулому. – К.; Львів, 1993. – Вип. 3. – С. 7–9.

Верба І. Архівна оглобляна в Києві // Укр. історик. – 1994. – Число 1–4. – С. 160–173.

Огляд фондів київських архівів, зокрема особового фонду О. П. Оглоблина (1899–1992) (ф. 3561) у ЦДАВО України.

Ігнатуша О. М. Документи державних архівів України з історії Української Автокефальної Православної Церкви (1917–1930 рр.) // Архіви України. – 1994. – № 1–6. – С. 44–56.

Огляд фонду “Українська Автокефальна Православна Церква” ЦДАВО України (ф. 3984) та документів з фондів інших державних архівів.

Яковлева Л. В. Празькі фонди в Києві // Пам’ятки України. – 1994. – № 3–6. – С. 120–122.

Дубик М. Г. Схема справ Крайового управління архівами, бібліотеками та музеями при Рейхскомісаріаті України (1944 р.) // Архіви України. – 1995. – № 1–3. – С. 35–41.

Опублікована в перекладі з німецької мови “Схема справ Крайового управління...” може служити тематичним покажчиком до фонду Рейхскомісаріату України (ф. 3206).

Яковлева Л. В. Архівні джерела з історії голодомору і голодувань в ЦДАВО України // Голодомор 1932–1933 рр. в Україні. Причини і наслідки: Матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 9–10 верес. 1993 р.). – К., 1995. – С. 157–167.

Дубик М. До історії архівної діяльності нацистських установ в Україні під час окупації у 1941–1943 рр.: Крайове управління архівами, бібліотеками та музеями при Рейхскомісаріаті України // Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. – К., 1996. – Вип. 6. Матеріали національного семінару “Проблеми повернення національно-культурних пам’яток, втрачених або переміщених під час Другої світової війни” (Чернігів, верес. 1994 р.). – С. 194–198.

Себта Т. Українські музеї під час окупації в роки Другої світової війни (Огляд архівних матеріалів) // Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. – К., 1996. – Вип. 6. Матеріали національного семінару “Проблеми повернення національно-культурних пам’яток, втрачених або переміщених під час Другої світової війни” (Чернігів, верес. 1994 р.). – С. 130–137.

Хитерер В. Обзор “еврейских” фондов Центрального государственного архива высших органов власти и управления Украины (ЦГАВО Украины) // Єврейська історія та культура в Україні: Матеріали конф. (Київ, 21–22 серп. 1995 р.) / Ін-т юдаїки. – К., 1996. – С. 213–219.

Рибалко О. Архів Галини Мазепи // Пам’ятки України. – 1997. – № 2. – С. 58–59.

Огляд особового фонду Г. Мазепи у ЦДАВО України (ф. 3832).

Себта Т. М. Київська частина матеріалів Айнзацштабу рейхсляйтера Розенберга // Архіви України. – 1997. – № 1–6. – С. 53–73.

Огляд фондів “Штаб імперського керівника Розенберга для окупованих Східних областей” (ф. 3676) та “Штаб імперського керівника (рейхсляйтера) Розенберга для окупованих західних областей та Нідерландів” (ф. 3674).

Яковлева Л. В. “На Україну поверну”. Миколі Бутовичу – сто років: (Документи особового фонду Миколи Бутовича, що зберігаються в ЦДАВО України) // Образотворче мистецтво. – 1997. – № 2. – С. 7–8.

Grimsted Patricia Kennedy. The Postwar Fate of Petlura Library and the Records of the Ukrainian National Republic // *Harvard Ukrainian Studies.* – 1997. – Vol. XXI (3–4). – P. 393–461.

Огляд фондів “Празького архіву” у складі ЦДАВО України.

Севта Т. М. Документи Айнзацштабу рейхсляйтера Розенберга про діяльність в українських бібліотеках під час нацистської окупації (1941–1944) // *Наук. зап.: Зб. праць молодих вчених та аспірантів / НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського.* – К., 1999. – Т. 4. – С. 398–412.

Яковлева Л. В. Документи ЦДАВО України про дипломатичні відносини УНР і Австрії у 1917–1920 рр. // *Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини ХІХ – початку ХХ століття.* – К.; Чернівці, 1999. – С. 39–51.

Верба І. Матеріали з української генеалогії в київському архіві Олександра Оглоблина // *Архіви України.* – 2000. – № 4–6. – С. 80–83.

Губенко Н. П. Особовий фонд С. О. Сірополка ЦДАВО України // *Архіви України.* – 2000. – № 1–3. – С. 55–58.

Лозицький В. С. Архів Надзвичайної дипломатичної місії УНР у Берні за 1918–1926 рр. передано в Україну // *Архіви України.* – 2000. – № 1–3. – С. 74–80.

Мушинка М. Архіви української еміграції з Чехо-Словаччини (1917–1945): Сучасний стан і місця зберігання // *На службі Кліо: Зб. наук. праць на пошану Любомира Романа Винара.* – К.; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Л., 2000. – С. 532–545.

Опис фонду 1072 – Міністерство ісповідань УНР (ЦДАВО України) // *Ляхоцький В. Тільки книжка принесе волю українському народові...: Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона).* – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2000. – С. 555–585.

Опис фонду 1131 – Головноуповноважений уряду УНР на Поділлі, м. Кам'янець-Подільський (ЦДАВО України) // *Ляхоцький В. Тільки книжка принесе волю українському народові...: Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона).* – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2000. – С. 586–598.

Опис фонду 1871 – Огієнко Іван Іванович – професор Київського університету, міністр Міністерства культур і Міністерства освіти (ЦДАВО України) // *Ляхоцький В. Тільки книжка принесе волю українському народові...: Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона).* – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2000. – С. 599–601.

Dirk M. Something new: Archives from the Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg from Kiev have been brought to the Centre “War and Society” (SOMA/CEGES) in Brussels // *Spoils of War: International Newsletter.* – August 2000. – № 7. – P. 71–75.

Огляд документів Головної робочої групи Бельгії та Північної Франції в архіві Айнзацштабу рейхсляйтера Розенберга у ЦДАВО України (ф. 3674, 3676).

Дубровіна Л. А., Малолетова Н. І. Фонд “Рейхскомісара України (1941–1944)” у ЦДАВО України: огляд документів з історії бібліотек періоду нацист-

ської окупації Києва // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. праць / Держкомархів України. УНДІАСД. – К., 2001. – Вип. 4. Студії на пошану Руслана Пирога. – С. 408–428.

Лісняк Н. “Українська Центральна рада”: огляд фонду // Наук. зап.: Зб. праць молодих вчених та аспірантів / НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2001. – Т. 7. – С. 440–459.

Преловська І. Джерела з історії першого Всеукраїнського православного собору 14–30 жовтня 1921 р. // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2001. – Т. 7. – С. 71–77.

Огляд фонду “УАПЦ. Відділ керівничий” (ф. 3984).

Преловська І. М. Джерелознавчий аналіз документальних матеріалів Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря за 1919 рік (на матеріалах ф. № 4215 ЦДАВО України м. Київ та ф. № Р-1 ДАМК) // Укр. археогр. щорічник. Нова серія. – К., 2001. – Вип. 5–6. – С. 198–223.

Лозицький В. Про архів надзвичайної дипломатичної місії УНР у Берні (1918–1926) // Україна дипломатична: Наук. щорічник. – К., 2002. – Вип. II. – С. 275–280.

Кашеварова Н. Документи колекції мікрофільмів нацистської окупаційної адміністрації на східних територіях як джерело вивчення діяльності оперативного штабу А. Розенберга з вивезення бібліотечних фондів України // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. праць. У 2 ч. / НАН України. Ін-т історії України. – К., 2003. – Число 10, Ч. 2. – С. 277–286.

Палієнко М. Матеріали Празького архіву як джерело з історії української еміграції міжвоєнного періоду // Nad Wisą i Dnieprem. Polska i Ukraina w przestrzeni europejskiej – przeszłość i teraźniejszość = Україна і Польща в європейському вимірі – минуле і сучасність: [Наук. праці викладачів та студентів Київського нац. лінгвістичного ун-ту та Ун-ту Миколая Коперніка в Торуні]. – К.; Торунь, 2003–2004. – № 2–3. – С. 345–358. – (Historia, Systemy Międzynarodowe i Globalny Rozwój = Історія, міжнародні системи і глобальний розвиток).

Перелік фондів “Празького архіву” у складі ЦДАВО України (С. 351–356).

Преловська І. Нововиявлені архівні документи з історії I Всеукраїнського православного церковного собору УАПЦ 14–30 жовтня 1921 року [у ф. 3984 “УАПЦ. Відділ керівничий”] // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2004. – Т. 11. – С. 212–218.

Кучерук О. Фонд Державного центру Української Народної Республіки в екзилі (ДЦ УНР) в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВ) // Наукові записки. Сер. “Іст. науки” / Наук. ун-т “Острозька академія”; Укр. іст. т-во. – Острог; Торонто; Нью-Йорк, 2005. – Вип. 5. Матеріали Міжнар. наук. конф. “Українська діаспора: проблеми дослідження” (23–24 верес. 2004 р.). – С. 163–168.

Матяш І., Мушка Ю. Документи ЦДАВО України про діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. праць / Держкомархів України. УНДІАСД. – К., 2005. – Вип. 7. Архівна наука та наука в архівах. – С. 93–108.

Огляд фондів “Надзвичайна дипломатична місія УНР в Угорщині” (ф. 3518), “Міністерство іноземних справ УНР” (ф. 3696), інших фондів архіву.

Історія архіву, окремих фондів, колекцій*

Смерчинський С. Де шукати та як здобути архіви УНР // Зап. Історико-філологічного відділу УАН. – 1926. – № 7–8. – С. 449–451.

Архів генерала Всеволода Петрова // Життя і знання. – Львів, 1939. – № 5. – С. 131.

Животко А. Десять років Українського історичного кабінету (1930–1940). – Прага: Вид-во Міністерства внутрішніх справ, 1940. – [6], 70 с. – (Інвентарі Архіву Міністерства внутрішніх справ; серія С, Т. 1). – [Репринтне вид.: *Desiat' rokov ukraïns'koho istorychnoho kabinetu, 1930–1940 / by A. Zhyvotko; edyted J. Prokes.* – New York: Norman Ross Publishing Inc., 1994].

Рельбк В. Zpráva o iinnosti Ruskyho historickyho archivu, Ukrajinskýho historickyho kabinetu a Beloruskýho archivu v letech 1939–1946 // Roienka slovanskýho ýstavu v Praze. – Praha, 1947. – Vol. 12: Za lýtá 1939–1946. – S. 211–221.

Скаба А. Шляхи зростання Центрального державного архіву Жовтневої революції й соціалістичного будівництва УРСР // НІБ. – 1948. – № 2. – С. 15–17.

Онищенко В. К., Розин С. И. Центральный государственный архив Октябрьской революции и социалистического строительства Украинской ССР // Информ. бюллетень ГАУ МВД СССР. – 1958. – № 7. – С. 74–79.

Шаталіна Є. П. У Центральному державному архіві Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Укр. іст. журнал. – 1959. – № 3. – С. 160–162.

Бунькова О. М., Кривошеєва О. О. До історії Центрального державного архіву Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Третя республік. наук. конф. з архівознавства та інших спец. іст. дисциплін. – К., 1968. – [Т. 1]. Перша секція. Архівознавство. – С. 5–21.

Кузьменко В. В. Центральный державный архив Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР // Архіви України. – 1975. – № 4. – С. 25–32.

Яковлева Л. В. Діяльність архівних установ Харкова під час нацистської окупації (листопад 1941 р. – серпень 1943 р.) // Архіви України. – 1996. – № 4–6. – С. 51–59.

Grimsted Patricia Kennedy. The Odyssey of the Petliura Library and the Records of the Ukrainian National Republic during World War II // Harvard Ukrainian Studies. – 1998. – Vol. 22. – P. 181–208.

Яковлева Л. Наукове співробітництво Інституту історії України НАН України та Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України 90-х рр. ХХ ст. // Спеціальні історичні дисципліни: Питання історії та методики. Число 5 / Історіографічні дослідження в Україні. Вип. 10. Об'єднаний випуск: Зб. наук. праць на пошану академіка НАН України В. А. Смолія. – К., 2000. – Ч. 1. – С. 326–336.

Про формування документального комплексу ЦДАВО України та його використання вченими Інституту історії України НАН України.

Див. також Генеральну бібліографію № 24, 52, 56, 64, 75, 82, 86–88, 105, 106, 184, 187, 191, 196, 199, 201, 209, 211, 216, 222, 228, 235, 237.

---

* Бібліографію з історії “Празьких архівів” див. також у додатку “Зарубіжна архівна україніка. Матеріали до бібліографії” (С. 631–634).

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНИ (ЦДАГО УКРАЇНИ)

Адреса: вул. Кутузова, 8, м. Київ, 01011

Тел./факс: (044) 285-55-16

E-mail: cdago@online.com.ua

Веб-сторінка на порталі Держкомархіву України:

<http://www.archives.gov.ua/Archives/>

Транспорт: ст. метро “Печерська”, автобус № 62

(зуп. “Вул. Кутузова”), тролейбус № 14, 15

Час роботи читального залу: понеділок–четвер: 8.30–16.30,

п’ятниця: 8.30–15.30

Директор: Лозицький Володимир Сергійович

Заступник директора: Бажан Ольга Вікторівна

Історична довідка

Історія ЦДАГО України тісно пов’язана з історією становлення та розвитку архівних установ КПРС. Архів започатковано у 1929 р. під назвою “Єдиний партійний архів (ЄПА) Інституту історії партії та Жовтневої революції на Україні при ЦК КП(б)У”. Він був однією з 30 філій Центрального партійного архіву Інституту В. Леніна при ЦК ВКП(б). З грудня 1939 р. по червень 1945 р. архів мав статус самостійної установи й іменувався “Центральний партійний архів (ЦПА) ЦК КП(б)У”. Згодом його знову підпорядкували на правах сектора Української філії Інституту Маркса–Енгельса–Леніна при ЦК ВКП(б). Назва Інституту змінювалася: з 1953 р. – Інститут історії партії ЦК Компартії України – філія Інституту Маркса–Енгельса–Леніна–Сталіна при ЦК КПРС; з 1956 р. – Інститут історії партії ЦК Компартії України – філія Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС; з лютого 1974 р. – Інститут історії партії при ЦК Компартії України – філія Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС. У 1991 р. його реорганізовано в Архів ЦК КПУ, який функціонував у складі Інституту політичних досліджень ЦК Компартії України.

Статус державного архіву та сучасну профілізацію архів здобув після передачі документів Компартії України на державне зберігання згідно з Указом Президії Верховної Ради від 27 серпня 1991 р. і Постановою Кабінету Міністрів України № 290 від 25 жовтня 1991 р.

Джерельний комплекс архіву почав формуватися у 1921–1922 рр. після створення (за рішенням Політбюро ЦК КП(б)У 13 лютого 1921 р.) Комісії